

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 20 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

SLOVENEČ.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznani.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 32.

V Celovcu v saboto 21. aprila 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

III.

(Dalje.)

Nadalje pravi sporočilo, da je deželno blagostanje po septemberskem manifestu v nevarnosti, da je sploh zaupanje in pravnost spodkopana. Rad bi bil videl, da bi bili tisti gospodje, ki so to adreso osnovali, tudi razločno povedali, kakšno da je blagostanje naše dežele od 20. septembra sem? Rad bi vedel, v čem je bilo prej bolje, in v čem pozneje slabši? Ali je mogoče, da bi bil septemberski manifest splošno zaupanje zmanjšal?!

Gospoda moja, tako se je morebiti v domišljiji zgodilo; če pa na resnične dogodke pogledamo, vidimo ravno nasprotno reči. Le ozrite se na Ogersko, Hervaško, Erdeljsko (Sedmograško), na Česko, Gališko, v Istrijo in Gorico, in povejte, ali je res, da se je zaupanje zmanjšalo? Ali se ni velikoveč ravno nasprotno zgodilo? Vi pravite, da se je pravnost spodkopala. Gospoda, meni pa se le dozdeva, da se je vse to po tisti ustavi zgodilo, ktere si zdaj Vi nazaj želite. (V sredi: Tako je!) Takrat se je pojem pravice zmešal, ko se nam je nasproti oktoberski diplom mahoma oktrojiral februarji patent (Dr. Toman: Prav dobro! Poslušalci: Pravo! Dobro!).

Nek drug adresen stavek, o katerem bom zdajle govoril, pravi, da so februarjo ustavo koj o početku vsi narodi radostno sprejeli, kar nam priča, da ima življenje in dobra vodila v sebi.

Gospoda moja, po mojih mislih ne more poznati nikdo kake reči koj na drobno berž o početku, kakšna da je, — pravo merilo je le uspeh, ki ga doseže! (Dobro!) Vprašam Vas, gospoda moja, povejte mi, ali so zdaj po preteklih 5 letih ljudje še tolikanj vneti za februarjo ustavo, kot so bili o početku? Po mojih mislih je tedaj ta sklep v adresi očitno napčen.

Naj smem še g. Dežmanu na njegove opazke nekaj odgovoriti (Veslost med poslušalci!).

G. Dežman pravi, da je februarji patent podloga svobodnega in narodno-gospodarskega razvitka. On je našel to, ali ta podloga z uspehom, gospoda, se ni prikazala (Smeh med poslušalci!). Dalje pravi, da dozdej ni bilo centralizacije in supremacije nemškega naroda nad drugimi. Kdor more, gospoda moja, kaj takega terditi, ta zares nima oči za resnico! (Dobro!) G. Dežman pravi tudi, da je ta supremacija (verhna oblast), ktere se ve da sperva pripoznal ni, čisto naraven razvoj naših razmer, ker je po njem nemški element ali živel vse druge narode preskočil. To je deloma pravo, deloma pa tudi ne; kajti ne le naravne, temveč še bolj umetne razmere so Nemcem k temu pripomogle (Dobro! Dr. Toman: Prav dobro!), druge narode pa v omiki zadrževali.

G. Dežman pravi na dalje, da ni februarja ustava centralizovala, temveč da septemberski manifest to namerja, vračaje nas tu

na Ogre, potem tudi na generalne ali skupne deželne zборе.

Kar se Ogrov tiče, gospoda moja, ni nam še znano, kaj bodo svojim sosedom dali; to pa vemo, da smejo Hervatje in Erdelci od njih več samostojnosti pričakovati, kakor nam je je pa februarja ustava v deželnih zbori podelila (Dr. Costa: Prav dobro! Poslušalci: Dobro! Pravo!).

Kar se pa tiče deželnih skupin, moram reči, da niso taka centralizacija, kakor je na pr. oži državni zbor (Prav dobro!); kajti skupinske deželne zборе želimo ravno iz ožega državnega zbora razviti ter ne zahtevamo v glavnih zadevah še toliko oblastnosti ne, kolikor je je do zdaj oži državni zbor imel. Skupinski deželni zbori so tedaj gotovo manj centralistični, kakor edini oži državni zbor (Dr. Toman: Prav dobro! V sredi in med poslušalci: Dobro! Pravo!).

G. Dežman pravi še tudi, da je februarja ustava kaj ugodna deželni avtonomiji, ker je toliko malih deželnih zborov vstvarila. Da, res, gospoda moja, res prav majhnih zborov (Prav dobro!) in tudi prav malih pravic!

Dr. Zupan je na dr. Tomanove besede, da adresa ni opravičena, rekel, da je ona vsaj toliko opravičena, kakor dr. Bleiweisova. Menim pa vendar jaz, da je nekoliko razločka med obema! Adresa, ki jo je dr. Bleiweis predložil, bila je zaupnica, le-ta pa ni uravnana in omejena po nobenem paragrafu deželnega reda (Dr. Toman: Prav dobro! Pohvala v sredi!). — Današnja adresa pa se je razvila iz §. 19. deželnega reda in dr. Toman je prav točno dokazal, da je meje preskočila, ker se je iz tega paragrafa razvila, iz ktere bi se nikakor ne bila smela. (Veslost! Gibanje!) Dr. Zupan tudi misli, da so to tudi slabi nasledki septemberskega manifesta, da je ustavljeno zdaj celo življenje ustavno. To pa, gospoda moja, mi ne gre v glavo, kako more vendar to terditi zdaj, ko tukaj v deželnem zboru sedimo (Dobro! Veslost med poslušalci!), zdaj ko zborujejo vsi deželni zbori, kar se je pod Šmerlingom le enkrat, in tudi tačas brez vsega uspeha zgodilo, — in so sklicani zbori tudi ogerski, erdeljski in hervaški. Kako da se more tu govoriti, da je ustavljeno ustavno življenje, tega jaz ne razumem. (Dr. Toman: Prav dobro!)

On navaja še tudi to, da imamo jako malo od sedanje sisteme pričakovati, ker nam je ministerstvo povernitev deželnega zaklada neugodno rešilo. Čudim se, kako se more pri tako važnem vprašanju, ki se ima zdaj v Avstriji rešiti, taka malenkost ugovarjati. Sicer pa postavljam temu ugovoru nasproti, gospoda moja, rešitev tistih 60.000 gld. zemljiščno - odveznega zaklada (Pravo! Dr. Costa: Prav dobro!) in zraven še opominjam, da prvo vprašanje še ni do konca dognano, da se tedaj še ugodnega rešila nadjati smemo.

To sem moral opomniti, in končam s tem, da mislim, da ta adresa, ki je tako slabo podpirana, ki ima toliko pomot in nepravilnih sklepov v sebi (Smeh med poslušalci!), nikakor ne more pripravna

biti, položiti jo v imenu vojvodine kranjske pred prestol Njeg. veličanstva. Jaz mislim, da bi nam to ne bilo v čast (Veslost med poslušalci!), temveč da bi s tem prebrisanemu in vselej lojalnemu ljudstvu kranjskemu postavili večni madež (Wurzbach: Oho!) v zgodovini! Dobro! Živa pohvala v sredi in med poslušalci!

(Dalje pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Kaj da je ogerska gosposka zbornica zastran Deakove adrese odločila, se še ne ve. Najberže jo bo večina odobrila.

„Gratzer-Ztg.“ nam donša veselo novico, da si neki državai minister zraven sebe želi svetovalcev iz vsake deželne skupine.

Zdaj se še vedno nič prav ne ve, kaj bo. Dozdeva se nam, da je vse nekako zastalo. Na tem je, pravijo vsi, največ ležeče, kaj Pruska poreče in da ona še zamore z dobro besedo vse poravnati. „Slovenec“ je zlasti v št. 29 povedal, kaj da o teh zadevah misli. Ker smo že zadnjič mnenje českega „Naroda“ navedli, hočemo danes k boljemu pojasnjenju še kaj veljavnih besedi povedati. Gotovo bode vsacega zelo mikalo zvedeti, kaj je Palacky l. 48 nemškemu parlamentu v Frankobrodu odgovoril. On piše, da Čehi ne morejo svojih poslancev tje poslati 1.) ker niso Nemei; avstrijski vladarji so sicer imeli in imajo nekakošno zvezo z Nemčijo, česki narod pa nima nobene! 2.) Nemška centralna vlada je edinstveni avstrijske države pogubivna. 3.) Edinstvena sestava Nemčije je nemogoča, ker je 30 in še več nemških vlad. — Ali niso to imenitne in važne besede, ki naj bi jih vsi dobro pomnili, kakor tudi, da Slovani Avstriji vedno dobro hočejo? — „Moravská orlice“ piše o nemškem vprašanju tako le: „Nemški politikarji hočejo parlament. L. 48 ga je Pruska razpodila, zdaj pa nasvetovala. L. 1863 je bila tudi Avstrija teh misli, a Pruska se je vpirala, in takó se je vse razderlo. Ali naj bi bil ta parlament nad ali pod nemškimi vladami to se ne da zdaj izpeljati. Pa tudi Bismark ga je le iz tega namena predložil, da bi se Nemcem prikupil in si jih zoper Avstrijo pridobil. Avstrijski nemški politikarji so jo tudi zdaj zamudili in njih predlog, naj bi Avstrija kaj enacega nasvetovala, je brez vse veljave. In dobro je to. Mi smo preverjeni, da blagor Avstrije ne zavisí od Nemčije in nemške zveze“. — Hervaški „Pozor“ piše o tem tako: „Dunajski državniki naj skerbé, da ostane Avstrija velika država, ne pa kak privesek Nemčije. Avstrija po svojih narodih ni nemška država, zatorej tudi mi nečemo privesek Nemcev in orodje za nemško politiko biti“. „Nar. novine“ pišejo: „Avstrija more popolnoma zaupati na svoje narode, ako vojsko s Prusi z avstrijskega ne pa z nemškega stališča prične“. — Bravci naši bodo iz teh verstic lahko razsodili, kako in kaj je z nemškim vprašanjem in kako naj bi ga rešili, da bi bilo za Avstrijo prav!

Hervaska deputacija je v Pešti že odbor sestavila. Škof Štrosmajer mu je pervosednik, g. Perkovac pa perovodja. Bog daj, da bi jim važno delovanje srečno in slavno izpodrok šlo!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celoveca. („Zukunft.“ — „Frankobrod.“ — „šalobarde.“) Da se razni narodi naše Avstrije lepo sporazumejo in se naša država svobodno in ustavno uravna, želi in težko pričakuje vsak pamečen in svoboden državljani. V ta namen donaša vse hvale vredna „Zukunft“ celo rajdo prekrasnih člankov pod imenom: „Vor und nach dem 20. sept. 1865.“ Te članke spisuje prebrisana glava in želimo si serčno, naj si jih vsi narodi, zlasti pa Madjari, globoko v srce vtisnejo! — G. vitez Schmerling je bil vendar premodra bučica; posmehovali smo se, ko je svojim prijateljem napil: „V Frankobrodu se vidimo spet!“ Mislili smo, da je od šampanjskega vina mubico imel, — pa glej! svet se tako suče, da se veliki nemški zbor v Frankobrodu spet šnuje. Nemcem neavstrijskim ga serčno privoščimo, — ali nas Avstrijance naj pa pri miru pusté. Slovani in torej tudi mi Slovenci smo za neodvisno in mogočno Avstrijo; zatorej že leta 1848 nismo radi in tudi nismo vsi in povsod volili za frankobrodski nemški parlament, tem menj še pa bomo volili zdaj, ko smo novih dokazov doživeli, kolika sreča da je nemška zveza za našo državo in kako pomaga Nemčija naši Avstriji, naj jej gre tudi za glavo. Mi smo bili, smo in bomo za državni zbor na Dunaju, tega težko pričakujemo, za tega se potegujemo! — Že smo večkrat naznanjali, da so nekteri srenjski predstojniki in svetovalci tako abotni, da ne vedó, čemu da so ljudske šole. Mislijo, da so za to, naj se otroci par nemških besed za nekaj tednov naučé, vse drugo je nič. Spet je šolski „komité“ na Vratah (Thörl) prošnjo vložil, naj se v šoli le nemški podučuje, materni slovenski jezik pa iz domače šole spodi. To nas ne straši, kajti vemo, da jo dobijo tudi ti nemškutarji, kakor so jo dobili vsi drugi: Postav nihče ne more in ne sme z nogami teptati. Sperva smo se nad temi prošnjami še čudili in milo se nam je storilo pri srcu, da so ljudje tako neumni; — zdaj ko smo poslednjo ljubljansko okrožniko brali, ne čudimo se več po znanih besedah: „Ako se to godi na zelenem lesu, kaj se bode godilo na suhem!“

Iz Velikoveca. 15. aprila. J. Z. (Kako je zdaj? — Sirovost. — Tedenski sejm. — Vreme.) Naši meščani so sklenili svoje zimske veselice — streljanje s puščicami — 3. aprila. Bila je v ta namen velika pojedina. Vesela družba se je še le razhajati začela, ko je že dan skozi okna gledal! — Zdaj pa, ko je spomlad že nastopila in je narava že zelo prijazna, iščejo se druge kratkočasnice. Vse vre v prijazno okolico, zlasti k dravskemu mostu, kjer se dobiva tudi dobra pijača. Pa tudi po kegljiščih je zopet vse živo in se praznijo moznje. — Tako slišim ravno zdaj, ko te verstice pišem, godce in vriskanje fantalinov, da je kaj, pogledavši skozi okno vidim, da se v bližnji gostivnici že vse suče; tako se bo vganjalo in brenčalo celo noč! Za denar gre vendar tako terdo, ali pri vsem se ga za norčije in ples še ne manjka! — Da so ljudje še celo sirovi, bil sem danes priča. Bil je namreč v neki ulici tak razboj med več fantalini in 2 zidarjema, da je bil strah. Vsi so bili kervavi. Začelo se je to pobijanje v kerčmi in končalo še le po 2 urah. Da so ljudje od vseh strani skupaj derli in z odpertimi ustmi in očmi ta ravs in kavs gledali, razumé se samo po sebi. Ko je bilo že vse zopet pri miru, prikaže se še le en žandarm, in ne odpelje — nobenega! Kaj takega se tukaj že dolgo ni zgodilo, in zeleti je, da bi se nikoli več! — Še nekaj prav nesramnega naj povem. Povedal namreč mi je nekdo, da je v neki kerčmi sirov sin po svojem očetu mahal, ko sta že oba vina dosti v glavi imela. Taka sirovost je pač sad borne izreje otrok v mladosti! Starši si pač sami šibe pletó, ker ne gledajo na svojo mlado dego in jim ni mar, da bi se dobro izredila in kaj koristnega naučila! — Naj še od našega tedenskega sejma kaj povem. Kakor je znano, je vsako sredo. Ljudi se še vselej precej nahaja, in na prodaj se tudi vsega dobi, posebno žita in živine, v denar pa se spravi vendar le malo, ker denarja vsakemu manjka. V boljših časih so tak dan ljudje, kakor se pripoveduje, do noči tukaj ostajali, in tako še dosti lepega denarca tukaj popustili; zdaj pa že ob 5. popoldne skorej nikogar več ne vidiš, ker vsak želi, kmalo k domupriti. — Vreme je zdaj kaj čudno. Danes nam sije prav prijazno solnce, jutri pa zopet dežuje, kakor bi bilo nebo odperto. Včeraj je bil zelo lep dan, in mislili smo, da bo zdaj dolgo tako ostalo, pa danes ima že zopet vsak „omrelo“ odperto. Bog ve, kako bo!

Iz spodnje podjunske doline. J. V. (Tatvine.) Ljubi nam „Slovenec“! Še ni

steklo v Dravo veliko vode od tega časa, kar sem ti pisal od slabih časov in tatvine v naši dolini. Pa spet ti naznanjam dve žalostni, da zelo žalostni reci. — Vnoči od 11. do 12. aprila se derzne nek tolovaj skozi okno v Libeliško cerkev in odnese shranilnico ali darilnico (Opferstock.) K sreči ni bilo veliko v njej, ali v sedanjih slabih časih je treba za vsakim krajcarjem mlo pogledovati! — Ravno tako se sliši, da so v nedeljo 15. t. m. na svetem mestu v podružnici Švabeške fare, kjer je bil ravno shod k materi božji, tudi darilnico z veliko (30 gld.) denarjem ukradli. Kaj bo v prihodnje s takimi tolovaji, ki se že v posvečeni hiši božji pravične roke ne bojé? — O Bog, pomagaj in predružači nam!

Iz gornjegrajskega okraja. ? (Še nekaj od naše okrajne gosposke). Dopisatelj „Slovenca“ iz Mozirja je omenil 19. p. m. našo okrajno gosposko v Gornjemgradu ter samo mimogredé rekel, da se je do zdaj še slovenščino in s pravico pri nas slaba godila, ter nas je na to zavrnil, da bomo skorej brali, kako žalostno je do zdaj pri nas bilo. — Res, še preden nam je došel ovi le bolj površni dopis iz Mozirja, čitali smo že ostro pritožbo nekega moža zoper naš c. k. urad v dunajskem časopisu „Vaterland“.

Vsi, kteri so dalj časa v šolo hodili, vedó, da je na vseučiliščih poseben oddelek podučevanja, kteremu se pravnštvo pravi, in kteri te šole obiskujejo so pravniki, in zakaj? — Zato, ker se učijo prava ali postav te ali une dežele, in sicer se postav učijo zato, da bi potem v javni službi po teh postavah vedno tudi sodili in ravnali. Pri vsakem c. k. okraju sta tudi najmanj dva moža, okrajni predstojnik in adjunkt, ktera sta to šole končala in se tedaj pravnik imenujeta. Tudi pri nas je tako, vendar pa moramo reči, da ne vsak, kteri se pravnik imenuje, že tudi to ime zasluži, ker jih je dosti na svetu, kteri, če ravno postav vedó, vendar po njih ne sodijo, kakor se je bralo 14. p. m. v „Vaterland-u“ o naši c. k. okrajni gosposki; kajti tam stoji pisano, da so velikokrat naši ubogi, preveč potrpežljivi kmetje po 5, 6, 7, ali še več ur hodá v Gornjigrad prišli in potem več ur, ali pa cele dneve zastoj tam čakali, čeravno se jim je zavoljo kake obravnave priti ukazalo, in so tako čas in denar potrosili. Bere se dalje, da zapuščine po 4 leta in več nerešene ležijo v veliko škodo vsem, ki kaj dobiti imajo, kar je gola resnica. Tako je umrl v fari S. 23. listopada l. 1860 mož A. S., kteri je zapustil več sto goldinarjev premo-

Besednik.

Slovanski shod v Pragi l. 1848.

(Dalje)

Po nasvetu Karola Libelta je poseben odbor načertal prošnjo do presvitlega cesarja, ktera je obsegala želje avstrijskih slov. narodov. Ta prošnja je bila osnovana tako le:

Vaše c. kr. Veličanstvo!

Milostljive, zares očetovske misli Vašega c. kr. Veličanstva, kterih jasni dokazi so nepozabljivo vtisnjeni v hvaležno serce slednjega državljana, kakor dalječ sega milostljivo žezlo Vašega c. kr. Veličanstva, dajejo nam zaupanje in pogum. Zatorej pristopijo k prestolu Vašega Veličanstva namestniki avstrijskih Slovanov, zbrani v shodu v Pragi, da bi z vso dolžno častjo predložili želje in prošnje vseh narodov slovanske kervi v Avstriji.

Godi se velika in silna prememba v političkih razmerah cele Evrope. Stara politika, po ktere so dvori svojevoljno razsojevali nad osodo raznih narodov, je proč. Evrope, kakoršna je bila leta 1815, ni je

več; narodi so se zbudili k zavesti in samostalnosti.

To gibanje poprijelo je avstrijsko cesarstvo bolj kot druge države. Le nasilnej odzgoj napravljenj središčinej (centralnej) moči je bilo mogoče, tako različne narodnosti združene obdržati v enojnej državnej napravi. In ta umetno osnovana naprava, ktera je imela svoje birokratične mreže nad narodi raztegnjene, ni se mogla drugače ohraniti kakor le z nasilnimi sredstvi, kterih se poslužuje samovladna moč. Kjer se je tako nenaravno vladalo, ondi pravnega narodnega razsnovanja posameznih narodnosti biti ni moglo. Timveč treba je bilo, vsako narodno življenje, kolikor koli je bilo mogoče, zadrževati in zatirati. Avstrija je skusila žalostne nasledke, kjer se tako vladanje terdovratno izpeljuje. Padlo je sicer to vladanje, Avstrija pa še terpi in okuša žalostni sad. Narod prestopi nanagloma brez vseh posrednjih korakov iz črne tmine na svitlo svobode jasno žareče, iz mladoletja prestopi v tak stan, ki tirja polno političko dorast in zrelost. Narodnosti, sebi oddaljene in ptuje, stojé si sovražno nasproti; zaupnost je zginila; dohodki so zibnili; kupčija in obertnost hira; državna vez Avstrije se na videz razpušča; vse razmere ljudskega življenja so celo v svojih podlogah zmedene in ogugane. Po previdnosti božje, ktere

močna roka se današnji dan jasnejši kaže ko kedaj v teku cele zgodovine, poklicano je Vaše c. kr. Veličanstvo za varha, ki brani narode. Po Bogu ležé v roci Vašega c. kr. Veličanstva osode, kaj in kako bode z narodi avstrijskimi, kakor tudi pripomočki, s kterimi se dajo ohraniti in okrepčati njih svobode pa zajeziti studenci vse nesreče, ki jim grozijo.

Zato se zbirajo narodi slovanski avstrijske cesarevine okoli prestola Vašega c. kr. Veličanstva z otroškim zaupanjem, da je Vaše c. kr. Veličanstvo vneto in polno dobre in očetovske blagovolje. Ti slovanski narodi pa prosijo za to, da jim podaste pripomočke, s kterimi se edino zamore njih svoboda zagotoviti, cesarevina obvarovati in neizrekljiva nesreča odverniti.

Politika stare, poderte vlade je vsem, zlasti pa slovanskim narodnostim, dajala v njih najsvetejših, prirojenih pravicah hude, celo smertne rane. Prihodnja moč in slava nove Avstrije leži na tem, da se vsem, zlasti pa slovanskim narodnostim, daje priložnost, svobodno razvijati se. Da se tem različnim narodnostim podelijo enake pravice, to je najmočnejši, najimennitnejši pomogljaj, ki zamore Avstrijo rešiti iz groznih valov tega časa, da bi se z božjo pomočjo brez ran in

ženja, in je odločil tudi svoji nezakonski hčeri 200 gld. srebra. Ali zdaj glejte čudo! Že imamo leto 1866, in vse je še, kakor je bilo pred 6 leti. Bilo je tačas pri srebru okoli 50 gld. nadavka. Ko bi obravnavala o pravem času in bi se denar bil na obresti dal, znašala bi dedščina blizo 340 gld., zdaj pa bo morebiti po odračunjenih stroških le 180 gld. in kdo je tega kriv?! Brali smo še tudi, kako c. k. adjunkt v Gornjemgradu, to, kar je danes za belo spoznal, jutri črno imenuje, kar bi se od sodnika nikdar pričakovati ne imelo, pa kaj si hočemo, saj se danesnje dni še vedno ponavljajo, kar se je že v starih časih godilo. — Rimljani pokličejo hudobnega Jugurta v Rim pred sodnike. Bilo je to o času propada Rimskih dežel, ko je v Rimu že vse podkupljivo bilo; zato vzame Jugurta, kralj numidiški seboj dosti denarja in podkupi sodnike, kateri so ga hitro potem ko nedolžnega izpustili. Iz Rima se vrnivši ozre se Jugurta še enkrat proti mestu in reče te le besede: O venalem urbem! t. j. o Rim, kako si dober kup! Kar je Jugurta od Rimskih, to moremo mi reči od naših časov. — Vsak Slovenec pozna tudi ponočnega tiča „sovo“, ktera ima to poglobitno lastnost, da po noči okoli leta in si živeža išče po dnevu pa — spi. Kakor ta tič ravna tudi veliko ljudi, kateri po noči kratkega časa pri boku iščejo, po dnevu pa spijo in s tem dosti denarja potrosijo, zraven pa svoje dolžnosti zanemarijajo. Kdor ni slep in gluhi, ta nas gotovo zastopi. — Tako vemo, da se pri nas do zdaj ni gledalo na drugo, kakor če je bilo treba tako imenovanih komisijonov, kjer se je obilno zasluzilo, vse drugo se je pa zaostalo. Dobro tudi vemo, kaj je storilo, da se je v dveh soseskah dala pravica krčmarjenja takim hišam, kjer krčma ni za nič drugega, kakor v telesno in dušno škodo občanov, in čeravno se je soseska temu ustavljala, ni vse nič pomagalo, saj se še vprašalo ni, kakor je do zdaj bila postava in navada. Preziralo se je tudi soseskino starešinstvo, ker, če je bil kak inventar, prišli so možje iz 3. soseske z dotičnim uradnikom spoprijaznjeni, in so zemljišča cenili, kakor jim je dopadlo, med tem ko bi bili domačini zastonj ali vsaj bolji kup reč bolje vedeti in spoznati zamogli. Zoper postavo tudi je bilo, da se je pri zadnjih volitvah županov poklical odbor neke soseske v tujo sosesko in se je tako izvolil mož za župana, kateri bi ne bil župan postal, če bi se doma volilo bilo, zakaj bolj se prilega svinji sedlo, kakor pa njemu županovanje. Se več dru-

gega bi se dalo povedati, pa naj bo danes zadosti in mi rečemo: Morebiti smo gospodom v Gornjemgradu preveč odkritosrčni, pa kdo si more za to, nam se smili ubogo ljudstvo! Če hočete tedaj namesto graje pohvalo slišati, delajte po ukazu svitlega cesarja samega in njegovih ministrov, dopisujte Slovincem slovenski, in če še ne znate, učite se! Bodite pravični in sodite po svoji vesti, če jo imate, in po cesarski postavi, če jo zastopite! To od vas tirjati, imamo pravico; ker se pa do zdaj ni zgodilo, ste si očitne graje sami krivi! Mi tedaj pričakujemo, da novi predstojnik, kateri ima skorej priti, bo pošten Slovenec, ki naš narod ljubi, da pri zdravi glavi tudi drugi udje zdravi postanejo, in da se bo dajalo cesarju kar je cesarjevega, pa tudi Bogu, kar je Božjega!

Velika Nedelja. P. (Odkod ime Velika nedelja? Nova postaja.) V lepih slovenskih goricah blizo Ljutomera in hervaške meje, kjer se nam rodi žlahtna kapljica, stoji farna cerkev, posvečena v čast sv. Trojici, ki se zdaj imenuje velika Nedelja, v poprejšnjih časih pa so jo imenovali Vuzemtinat. j. vuzimska nedelja, od vuzem ali vazam, kar pomenja ravno to, kar velika noč ali v. nedelja. Naši kraji so bili v prejšnjih časih zdaj od teh, zdaj od družih sovražnikov napadani, tako da miroljubni Slovenci nikdar niso bili svojega premoženja in življenja varni. Tako so priderli pred 666 leti divji Kruci (Turki) z močno vojsko v naše kraje. Bilo je ravno veliki petek, ko se po opravljeni službi božji nemški križniki s svojo vojsko nad sovražnike spravijo ter jih ravno na vuzem ali veliko nedeljo premagajo in v Ormužu (Fried-Au) mir sklenejo. Vas pa, kjer je bil sovražnik premagan, imenuje se odsihmal „velika Nedelja“, kar se je s povzdignjeno zastavo izreklo s temi le besedami: „Na veliko nedeljo častitega od smerti vstajenja Jezusa Kristusa je bil tu sovražnik premagan, in zatorej naj se ta kraj imenuje „Velika nedelja“, kar se je tudi res zgodilo in do danesnjega dne obveljalo. — Pri tej priliki hočem „Slov.“ še nekaj drugega sporočiti. Ravno velikonočno nedeljo se je veliki Nedelji dogodila velika sreča. Ta dan namreč je začel hlapon tu postajati, in sicer predpoldnem o 1/11, popoldne pa ob štirih. Bil je z jezero živio-klici pozdravljen. To je pač za nas in našo okolico velika sreča in dobrota, ker nam je pot v Ormuž neprična, v Mozganice pa je predalječ. — Mislim, da mi „Slov.“ tega ne bo zameril, da pišem tako pozno, ker sem si mislil, da bo

kdo drug zmožnejši od mene to novico v „Slovenec“ razpaznil, toda žalibog ni se zgodilo! — Časnikov dobaja v naše kraje še precej, le škoda je to, da več ko tretjina ni slovenskih. To slabo poznamlja naše Slovence, ki jim je tako malo mar za domače časništvo, za domačo omiko in izrejo. Je pač povsod križ! Domača dobra roba se prezira in zametuje, tuja pa hvalisa, podpira in kupuje, kar je mogoče. Da bi se skorej kaj spremenilo — drugači nam bo še slabši pela! —

Obilno Ljubljane. — m — (Knezoškof. okrožnica in nektera očitna vprašanja zaradi šolskih naučnih knjig.) Ko sem bil šel svoje dni Dunaj ogledovat, videl sem med drugim vstrie sv. Štefana štacuno. V tej štacuni prodajajo jeklena peresa. Za znamenje te robe je v štacunskem oknu pero izpostavljeno. Velikost je moža, debelost je gorjaska. To pero bi rad na posodo vzel, da bi po vrednosti popisal ljubljanske konsistorije slovečo (!) okrožnico, zaradi ktere nekteri zdihujejo, drugi se v ustnice grižejo, tretji očitno zabavljajo, gospodje iz „rajha“ pa z rokami ploskajo. Ime „okrožnica“ pa jej je prav primerno, ker kaže, da gre res našim gospodom vse okrog po glavi! Pač se gr. Auersperg lahko v pest posmehuje, da je njegov govor v deželnem zboru tako lep sad obrodil! Iz tega se zamore povzeti, da strežniki in čuvaji bankrotnega birokratizma, repotresci popetega pisarstva in zastavonosci frankobrodkega liberalizma še niso pomerli. Naša gospoda si je s tem vekovito tarčo in liso zamavtala! Ako bi jej napisal manjkalo, mislili bi, da je iz dobe Bachove centralizacije, kajti le v onih časih so kaj takega varili in tesali in limali ter na ljubi, potrpežljivi papir kidali! Kam smo vendar v Ljubljani prišli?! Pa poslušajte še to: Ta gospod, čegar delo je ta okrožnica, agitiral je svoje dni celo za deželnega poslanca v tukajšnji okolici; a že takrat je bil pri ljudih tako ob vero in zaupanje, da ga nihče maral, akoravno so ga celó duhovni priporočevali. Ako bi mu ne bilo torej spodletelo, lepo bi bil sedaj v Auersperg — Dežman — Krommerjev rog trobil! Zlasti pa se drugim gospodom konsistorijalnim svetnikom, najbolj še v. č. dr. P. čudimo, da zoper to okrožnico ni protestoval; saj je vendar njegova učenost doma in po svetu znana, on nam je „Danico“ prižgal in bil več let njen vodnik, je med svet poslal svoje cerkvene ogovore, ki razodevajo globoko mislečega moža in so polni krasnih, veličan-

škode, da, z novo močjo in slavo razmotala iz velikih dogodeb, ki močno pretresajo vesoljni svet. Mi sinovi velikega plemena slovenskega, čegar različne veje se pod očetovsko vladno Vašega c. kr. Veličanstva zdaj svobode veselje, hočemo zvesto in z dostikrat skušenimi močmi pripomagati, da se avstrijska država prerodi v tem pomenu. Pod žezlom Vašega c. kr. Veličanstva naj se vse narodnosti pobratijo, vse enake svobode in pravice uživajo: Novo prerrojena Avstrija naj je država federativna ali zvezna ravnopravnih narodov.

Mi poznamo in vemo dobro, kako važna da je sedanja doba; zatorej približujemo se eden k drugemu, da si ubranimo svojo ustavno in narodno svobodo, pa krepko odbijemo vsak pokus, vsiliti nam ptujih zavez in ptujih naprav.

Pervi korak, ki ga v pobratenju storimo, obstaja v tem, da želje posamnih narodov avstrijske cesarevine s to ponižno prošnjo vse skupaj predložimo pred prestol Vašega c. kr. Veličanstva, naj se na najvišjem mestu vzamejo v pretres in razsodbo.

(Dalje pride.)

Druga velika Beseda

v ljubljanskem gledišču 15. aprila

Kaj pa je bilo zopet v nedeljo v gledišču, da je vrelo ljudstvo notri od vseh strani? V lepem spomladanskem času, ko vsacega mika le v prosto naravo, da se oddahne od dolzega zimskega zapora, in živa lepih dni. V zvezdi, na sprehajališču ravno zraven gledišča, svira vojaška godba, in vendar se ne meni ljudstvo dosti za njo, vse le hiti proti gledišču. Kaj to pomenja? S o kol in čitalnica napravljata zopet veliko besedo, to ti je magnet, kateri vleče vse s tako močjo do gledišča. Vsakdose podviza, da si pridobi dober prostorček, ker dobro ve, da je treba hiteti. In res je bilo zopet popolnoma napolnjeno gledišče, in ni se treba izgovarjati, kakor se je izgovarjalo neko drugo društvo, na vreme in Bog ve še kaj drugega. Napravilo je namreč filharmonično društvo dva dni poprej svoj zadnji koncert, kateri je bil pa, kakor smo slišali, prav slabo obiskan, ako ravno se je trobilo že dolgo popred o njem okoli. Še celo „Laibacherica“ ni mogla skriti svoje jeze in se je hudovala nad svojimi ljudmi, zakaj jih ni več prišlo. Od Besede pa, kakor zadnjič, kar besedice ne ve povedati. Ali se je revica morebiti tako prestrašila, ko je videla, da je bilo gledišče obakrat čez in čez pre-

polnjeno, da jej je kar glasu zmanjkalo! Naj si bode kakor hoče, toliko vendar zapazujemo, da je nekaj časa sem, akoravno jo vredujeta dva domačina (!), še skorej bolj protivna, ko v Issleibóvih časih. Pa pustimo jo, naj hodi svojo pot, škodovati tako dosti ne more, ker se le malokdo kaj zanjo zmeni. Oprosti, dragi čitatelj, da sem tako zabredel od svojega glavnega namena, popisati ti Besedo. Razdeljena je bila zopet v tri oddelke.

V prvem pela sta se po uverturi iz opere „Nabuko“, ktero je godla kapela bar. Gerstnerjevega polka, že od zadnjič znana krasna zbora „Adrijansko morje in „potnica Templarjev“, še izvrstnejše ko prvokrat. Posebno pri drugem ni kalila zdaj nobena neizgoda navdušenosti občinstva. Na novo je pel g. Coloreto Vikt. dve pesmi za bas prav lepo, in posebno v prvi „Vabilo“ dr. Ipavca se je odlikoval ter jo prednašal prav izvrstno in s takim občutkom, da se je videlo, koliko duha zamore pevec vdahniti v prosto pesmico. Tudi drugo „Kam“ Cam. Maška, v kateri je ravno nasprotni duh, duh obupanja, izražen, izpeljal je prav dobro. Zbor je pel potem še šaljivi zbor „Radostno potovanje“ tako izvrstno, da je res zbudil radost celega občinstva.

(Konec pride.)

Razne novice.

skih uzorov; je na dalje matičin in čitavničin ud, njemu je slovar izročin in svesti smo si, da ga bo slavno dovršil. Gledé na vse to naj nam preč. gospod ne zameri, ako ga očitno vprašamo: Ste li za to okrožnico vedeli? in če ste, s kacimi „Sophisterei“ (zvičajnimi modrijami) se da zagovarjati? Na dalje nam je uganjka, da je v. č. g. prevzel šolske naučne knjige za kršanski nauk (za III. in IV. gimnazijski razred), pa še do sedaj nobene nimamo. Mislili smo, ker nam je g. Lesar spisal katekizem l. 1863, da bomo zgodbe starega zakona dobili l. 1864 in novega l. 1865, ter bomo letos napredovali z gornjo gimnazijo, kakor se je ris vlade glasila, da se krščanski nauk slovenski podučuje. Ali zgodbe sv. pisma, (dasiravno jih imamo že mnogo, in celo sv. pismo) za 3. gimnazijski razred se sedaj ni. Je li knjiga tako težka, ali bo tako učena ali se nalašč zadržuje?? — Toda, če bo temu tako, kakor okrožnica kaže, smo tudi pri tem gospodu presneto naleteli. Mar bi bil g. Lesar pisal šolske knjige. Vsako leto sproti bi jih bil nam poslovenil. Sedaj pa stradamo in bomo stradali — doklej?? — Ponižno prosimo odgovora, ter vse brez zammre!

Iz Idrije. + (Škof. razglas že nosi sad!) Ni davno temu, kar so slovenski časniki naznanjali, da namerja naš organist ravnatelj normalne šole, g. Lesjaka Fr. prositi, da bi mu dovolil, namesto nemške pesmi „Hier liegt“ kako slovensko pri šolarski maši peti. A kaj se zgodi! Pride glasoviti konsistorijalni razglas, in perva skerb našega uljudnega in postrežljivega ravnatelja je bila ta, da je nemudoma prepovedal pri šolarski maši slovenski peti. To pa je dovolil v svoji velikodušnosti, da se sme za naprej namesto „Hier liegt“ peti „Wir werfen“. Žalostno, da so nekteri še tako časti lakomni in da v tacih rečeh iščejo svoje slave! Jojmene! Oh, da so vendar nekteri gospodje tako željni Herostratove slave!

Ptuje dežele.

Zastran vojske se se vedno nič gotovega ne ve. Vsa znamenja pa kažejo, da se napravlja „huda ura“. Do zdaj je boj še vedno le med diplomati, a pravijo, da mora le-ta skorej nehati in se drugo bolj praktično delo začeti. Pruska noče ne le razoroževati, temveč pripravlja se še zmiraj bolj za vojsko. Tedaj jo hoče po vsaki ceni imeti. Avstrija sicer ne mara zanjo, pa se je tudi ne boji in avstrijski narodi so pripravljeni življenje in blago darovati, samo da se Avstrija ohrani in postane prava avstrijska država.

Ruski car je bil 16. t. m. v smertni nevarnosti. Nek mlad Rus je nanj ustrelil, pa ga k sreči ni zadel. Kaj ga je prav za prav k temu nagnalo, ni še znano.

V podonavskih kneževinah se klopčič čedalje bolj mede. Ruska noče več unije, zatorej je neki nastal ondani punt. — Napoleon pa jo še zmiraj hoče, dasiravno kneza Kusa ni več. To je tudi vzrok, da se sta on in Bismark podvizala Romanom hitro novega kneza dobiti. Sploh pa se piše, da kakor na Italijanskem, so tudi na Francoskem čedalje bolj za vojsko, in da je Napoleonova prijaznost kaj celo dvomljiva. — Za Garibaldi-a se neki že po Laškem očitno prostovoljci nabirajo.

V Angleškem parlamentu se zdaj posvetujejo o preuredbi volilnega reda, ki ga je ministerstvo predložilo. po njem se pomnoži število volilcev za 400.000. Konservativni stranki je to prenavljanje tern v peti, tolikanj bolj pa se ljudstvo za to poteza. — Sopruha nekdanjega francoskega kralja Ludvika Filipa, Marija Amalija, je bila 3. t. m. slovesno pokopana.

* „Klasje z domačega polja“ se že pridno tiska. Dvršene so že tri pole, ktere obsegajo Preširnov življenjepis in statično-kritični vvod. Kar smemo že zdaj povedati, je to, da enacega dela še nima slovenska kritika pokazati. Podvizajte se tedaj rodoljubi z naročnino, ker prvi vezek izide gotovo še proti koncu tega meseca. Podpirajte, kar je v vaši moči to izvrstno in hvale vredno podvzetje.

* Znano je, kako je goljufni Tuvora sebe in svojo družino končal. Pa s tem nesreč še ni bilo konca. Kmalu potem se je bil nek kadet, ki je bil v tej hiši domačin, ustrelil. Najbuiši pa je za romarje v Jerusalemu. Tuvora je od 209 vso plačo vzal, stroškov za nazaj gredé na ladiji pa ne plačal. To je zanje strašna zadrega, ker prej nazaj ne morejo, predno sami ne naje-mejo ladije.

* Kardinal Havlik je društvu, „učiteljska zadruga“ imenovanemu, ki se je lansko letu v Zagrebu ustanovilo, 200 gld. podaril. Slava!

* Njeg. Veličanstvo je dr. Purkyně-u, Eiseltu in Stančku dovolilo, da smejo napraviti društvo natoroznancev.

* V mestu Catazini na Španskem so našli one dni zgubljeni odlomek rimske zgodovine, ki jo je spisal sloveči rimski zgodopisec Tacit. Obsega dobo cesarja Kaligula.

* Napoleon pripravlja že II. del zgodovine K. J. Cesara, ki bode popisoval vojske na Galskem t. j. sedanjem Francoskem.

* Pri zadnji besedi v Ljublani 15. t. m. se je nabralo okoli 300 gld.

* Po najnovšem preštetku je neki zdaj na svetu 1 milijarda ali tisoč milijonov ljudi, ki v 3064 jezicah govorijo. Ver se šteje 1100. Vsako leto jih umerje 33 milijonov, rodi pa se jih okoli 41½ mil.

* G. Jašo Depoli je sestavil pa izdal v Zagrebu v nemškem jeziku pregled poštних cest na Hervaškem in Slavonskem pod naslovom: Post-Cours-Karte des Agramer Post-Direktions-Bezirktes. Delo je za javno in zasebno rabo namenjeno, — ne vemo pa, zakaj da se ni v hervaškem jeziku izdalo?

* Vinska terta, pravijo, da je doma v armenskem kraju, z imenom „Arguri“, na podnožju araraških gor, kjer je Noe po vesoljnem potopu prvo terto vsadil. Tudi beseda „Arguri“ pomenja nekaj tacega.

* V ameriški državi Minesoti, od koder smo dobili prav lepo knjižico z napisom: „Minnesota als eine Heimath für Einwanderer“, in kjer biva precej Slovencev, je bila letošnja zima prav ostra, tako da jih je veliko zmerznilo.

* Ljubljansko gledišče je po najnovšem sporočilu dobil g. Zöllner, ne pa g. Preising, ki je bil volje tudi slovenske igre predstavljati. Toda kar še ni, se lahko zgodi, zlasti če sila pritisne.

* Italijansko kraljestvo šteje 17.900.000 prebivalcev, armada pa (konec m. januarja) 204.329 mož.

* (Koliko imajo srednje nemške države vojakov?) Parska jih ima 59.958, Virtemberška 28819, Badenska 18.742 Hessendarmstadtska 12.016, Nasauska 6183, Saksonska 26.374, Kurhesenska 11724, Hanoverska pa 25.510.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: G. Tom. Hanšič je dobil faro Pokerče; g. Jož. Welwich se je odpovedal fare Steuerberg, ktera se bode oskerbljevala od fare Wachsenberg;

g. K. Poldenegg je prostovoljno odstopil od fare sv. Štefana na Krapffeldu in gre za začasnega kanonika v Strassburg; g. Ig. Schöpf gre za provisorja v sv. Stefan, g. Fil. Lobe v št. Salvator, g. Jož. Skerbin pa v Černeče. Sledeči gg. kaplani so prestavljeni: Jož. Dulnik v Velikovec, Jan. Rakeb v Kaplo na Krapffeldu, Karl Kramer v Millstadt, Maks Bornšek v Guštanj, Jož. Oswald v Rožek, Šim. Incko v Žabnice, Jož. Kren v Hošišče in Jan. Podlipnik, kaplan pod Kloštrom, pomaga na sv. Visarjah.

Popravek.

V 29. l. na zadnji strani se mora brati Knjigar Oton Wagner se je pogodil z Levstik Francom, da izda itd.

Loterija.

Terst: 69 30 87 79 6.

Prihodnje srečkanje je 25. aprila 1866.

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	3	55	2	83	2	20	1	30	2	20
Celju	3	80	2	60	2	45	1	55	2	65
Ptujem	3	40	2	60	2	—	1	15	2	20
Ljubljani	3	95	2	74	2	37	1	77	2	47
Kranju	3	95	2	80	2	30	1	50	2	60
Novemestu	4	10	2	60	2	20	1	60	2	40
Gorici	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Celovecu	3	60	2	82	2	14	1	21	2	25
Terbižu	5	80	4	40	3	82	2	80	3	80
Varaždinu	3	60	2	70	1	80	1	25	2	10
Reki	4	90	2	75	2	45	1	98	3	22
Sisku	3	40	—	—	2	48	—	—	2	78

DUNAJSKA BORSA 17. aprila.

Deržavni papir.		Denar.	Blago
5 % obligacija po 100 gld	—	52.—	52 25
5 „ nar. posojilo od 1 1864	—	78.50	79.50
5 „ metalike	—	56 25	56.50
4½ „	—	48.50	49.—
4 „	—	43 25	43.75
3 „	—	35.50	33.—
2½ „	—	28.—	30.—
Srečke l. 1839	—	129.50	130 50
„ „ 1854	—	7.1—	72.—
„ „ 1860 po 500	—	72.40	72.60
„ „ 1860 „ 100	—	81.50	82.—

Srečke.

Kreditne	—	—	po 100 gld.	97.—	98.—
Donavsko-parobrodske	—	—	„	76.—	77.—
Teržaške	—	—	„	107.—	108.—
Budimske	—	—	po 40 gld.	21.—	22.—
Kneza Estarhazy-a	—	—	„ 40 „	70.—	75.—
„ Salma	—	—	„ 40 „	24.—	25.—
„ Palfy-a	—	—	„ 40 „	20.—	21.—
„ Clary-a	—	—	„ 40 „	20.—	21.—
Grofa Genois-a	—	—	„ 40 „	20.—	21.—
Kneza Windiſgratz-a	—	—	po 20 gld.	14.—	15.—
Grofa Waldstein-a	—	—	„ 20 „	16 50	17.50
„ Keglevič-a	—	—	„ 10 „	13.—	13.50

Denarji.

Cesarski cekini	—	—	—	5.12	5.14
Krone	—	—	—	—	—
Napoleonendorji (20 frankov)	—	—	—	8.62	8.64
Suvrendorji	—	—	—	—	—
Ruski imperijali	—	—	—	8.80	8.85
Pruski Fridrikdorji	—	—	—	—	—
Srebro (ažijo)	—	—	—	104.50	105.—

Dunajska borsa 19. aprila 1866.

5% metalike	—	—	—	58.45
5% nacional	—	—	—	61.—
1860 derž. posoj.	—	—	—	74.50
Bankine akcije	—	—	—	693.—
Kreditne	—	—	—	130.90
London	—	—	—	105.50
Novi zlati	—	—	—	5.08
Srebro	—	—	—	105.50